

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Papp Jenő

Cím:

Még mindig arrébb lehetne tolni a belvárosi főplébánia templomát

Forrás:

Ny. Magyarország

Papp.
(Hely)

1934 nov. 17.
(Idő)

(Köt. v. fü.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

726.5

Hely

Belvárosi templom

Idő

"11/19"

S

F

Még mindig arrébb lehetne tolni a belvárosi főplébánia templomát

Irtta: Papp Jenő

Három éve áll már lekopasztva az Erzsébet-híd tövében a hatalmas belvárosi főplébánia-templom. Harmadik éve vitatkoznak rajta a főváros, a plébánia, a kegyéri bizottság, a Közmunkák Tanácsa, a Műemlékek Bizottsága, a főpolgármester és a műépítészek. Több vitatkozó fórumot egyelőre nem tudtam felfedezni. Pedig még van. Csak ki kellene ásni ezeket a fórumokat is az akták alól, mint ahogyan Lux Kálmán tanár úr kiássa a templom melletti Eskü-téren a föld alól a régi római castrum romjait. Az újságíró tolla azonban gyenge ahhoz, hogy napvilágra hozza az összes tényezőket, akik ennek a közel kilencszázéves templomnak sorsát kezükben tartják. A föld alatt és a föld fölött rengeteg illetékes tényezőtől függ ez a templom, reménytelen küzdelem volna valamennyivel beszélni, valamennyit megmozgatni, hogy történjék már valami és ne engedjék, hogy a monumentális Erzsébet-híd szomszédságában továbbra is ott éktelenkedjék ez a műretek. Némethy Lajos vízivárosi plébános, a lelkes régész,

két kötet könyvet írt róla, az egyik kötet még most is kéziratban van meg csak, szegény Némethy Lajos már meg is halt, ő már ezt nem adja ki többé. Hauser Ignác erzsébetvárosi plébános pontos tudományos munkában foglalkozott a templom történetével, Friedrich műszaki főtanácsos is írt róla, az Egyházközségi Tudósítóban folytatásos cikkek jelentek meg, ezeket se lehet megtalálni, a plébánia elköltözött a Váci-utcából, először a Galamb-utca mentek, azután az Eskü-térre és a nagy felfordulásban eltűntek ezek az írások a plébánia könyvtárából. Bednárz Róbert apátplébános tíz perceket térdelt a könyvespolcok előtt, hogy előkeresse azt a füzetet, amelyiket 1901-ben adtak ki, Devocis Ferenc műszaki tanácsos utasításai alapján s amelyet az első magyar amerikai rendszerű termelő és tozó vállalat állított össze. Nem találta. Ebben a füzetben írták le azt a grandiózus műveletet, amely szerint a templomot arrébb lehetne tolni, hogy ne állja el az Eskü-úton a közlekedést.

Ez a füzet is eltűnt, mint ahogyan azóta elnyelte az idő a fentebbi merész vállalatot is, amelyik 1901-ben még az V. kerület, Honvéd-utca 14-ben, az első emeleten székelt. Kevés épületet tologattak ide-oda Magyarországon, nem volt kereset tologatásban, a vállalat feloszlott.

Mégis kísért a terv, mégis él a köztudatban az a fantasztikus megoldás, hogy a templomot arrébb kellene gurítani, hogy ne akadályozza a hid forgalmát. Mert a templommal kapcsolatban ez a városrendészeti és közlekedési kérdés is napirenden van, nem beszélve a másiktól, a művészettörténeti problémáiról, e századok óta élő falak jelentőségéről, értékéről és nagy-szerűségéről. Olyan megdöbbentően szép ennek a templomnak a multja, hogy az illetékesek meghökkentek a feladat óriási felelőségétől és zavarukban várnak. Várják, hogy az eső s az időknek ama ismert vasfoga kikezdjék véglegesen a borítástól és maltértől megfosztott szent falakat, hogy beszívároгjon a víz a templomba és szétmállassa. Az épület vedletten, kopot-

tan, bőrétől megszabadítva úgy áll ott, mint egy fáradt monstrum, kimerülve az évszázados várakozásban, szegyenkezve a fényes híd mellett, amelyet most pingáltak újra, szegyenkezve az örökké friss Duna tükrében és a körötte kivakaródzott paloták társaságában. Még Erzsébet királyné aranszobrát is odaültették melléje, roppant kupola alá, amelyik esernyőt tart a fenséges asszony fölé. Ettől a mauzóleumtól se tud már arrébb mozdulni, hiszen ha jobbra tolják, esetleg az egész gigantikus templom rádől a szobor házára. Elibe és melléje finom pázsitot varázsoltak, bokrokból csalitot, hogy még jobban beszorítva érezze magát, hozzálapítva a hídfő feljáromához. Most aztán véglegesen beékelődött. Beszorult a virágzó és tetszetős mai életbe, egész komor multjával, mint egy pompás roncs. Virágok, bokrok, a szobor, a bérházak, az akták és a park jégtorlaszai közt szegyenkezik, tornyában a zengő Polgármester Haranggal. Sorsa bizonytalan. Napfényre került boltívei, kapui, kúpjai és oromdíszei, amelyeket a durva vakolat alól és a ráragasztott cipész, órás és vegyeskereskedés üzletei mögül emeltek ki ujjongó régészeti himnuszok közt: most úgy hervadnak ott, mint valami nem e világra való szemérmes szépségek. Dúlt állapotukban inkább közbotránynak kitéve, mint látványosságnak, ahová idegenforgalmi car-okat, iskolákat és a nemzetük nagy emlékeit szerető

érdeklődők processzióit kellene fölvezetni.

A restaurálás 1931 óta egy lépéssel se ment előre. Csak a pallér reklámtáblája hirdeti az 1048 óta álló falakon, hogy itt megkezdték valamit. Mert ezek a falak akkor már itt voltak, krónikák említik és a hagyomány szerint ide temették el Szent Gellért püspököt is, akit a pogányok a szemben lévő hegyről lelöktek a partra.

El pillanatban *Bednárz* Róbert, a templom plébánosa se tudja, hogy mi lesz. *Lux* Kálmán fúrja lent a földet, ahol a római tábor állt, de hogy mi van a *templom alatt*, azt senki se tudja. Pedig ha el akarják tolni a helyéről, akkor legelőször ezt kell tisztázni. A német archeológusok azt hajtogatják, hogy itt pogány templom állt először. A műépítészeket megzavarta, hogy a padláson román stílű köveket is találtak, hogy a templom első része gotikus, hátsó része barokk. Tudják, hogy a török hódoltság alatt romokban hevert. Tudják, hogy tartófalakat raktak köréje, piacot engedélyeztek melléje, aztán meg boltokat. Félnék, hogy ha megmozdítják, szétesik az egész épület, amelyik nem látszik egységesnek. A restaurálás megállt, mert várják a Közmunkák Tanácsának döntését az út és a tér szabályozására, meg a közlekedés végső eldöntésére. A Tanács a járdát be akarta tolni a templom faláig, ezt a tervet a Műemlékek Bizottsága *Gerevich* Tibor elnöklete alatt megkontrázta. Azt mondták, hogy ha a járda a templom mellé kerül, akkor felesleges feltárni a műemléki falakat, a bordákat és íveket. A járda mindezt eltakarja. Még ha lent villannyal meg is világítják, ki megy oda le a mélybe Árpád-kori kapuboltozatot élvezni?

Ez volt a műemlékvédelem szempontja.

Akkor felállt *Hikisch* Rezső és azt mondta, hogy süllyesszék le a járdát. Ezzel kiemelik a falakat. Ezt visszautasította a Beszkárt: az ő kocsijai nem tudnak lépcsőkön fölkapaszkodni. A főváros *Lux* Kálmán tanár tudásához menekült, hogy a megoldásra adjon ő tanácsot. Ez a tanács még késik. *Borvendég* Ferenc főpolgármester többször kiszállt a helyszínére, ő se tudott mást tenni, mint hogy felszólította a kegyúri ügyosztályt: tessék javaslatot tenni. Az ügyosztály azonban

mozdulni se tud, mert elvben sincs eldöntve, hogy mi történjék ezzel a műemlékkel, amelyik ilyen makacsul áll már ott 1048 óta és mert nincs pénze. sem a továbbgurításhoz, sem a restaurálásra. *Lux* szerint 300.000 pengő kellene, mások szerint másfélmillió pengő. Ezekután be is állítottak a költségvetésbe tavaly 30.000, az idén 10.000 pengőt. Ennyi éppen elég arra, hogy a műemlék tovább ázzék, lehántva és siralmas állapotban. Természetesen az ügyben megszámlálhatatlan ülést tartottak és tartanak. S ha évenként 10.000 pengőt adnak erre, akkor a negyedik nemzedék talán eljut addig, hogy harminc év múlva meghirdetik a nyilvános versenytárgyalást.

A dolog építészeti része *Wossala* Sándor tanácsnokhoz tartozik, ő várakozó állásponton van. Várja, hogy mit rendel el a polgármester. A polgármester jóindulattal várja, hogy nyilatkozzék a Műemlékek Bizottsága. Ez nem bír a Közmunkák Tanácsával. Ez a fórum viszont villámokat szór a Beszkártra, amelyik most már még jobban megszükitette a hídfeljárót: oda épített egy járdaszívet. Gondolta: míg a többiek huzakodnak, ő elvégzi a maga dolgát.

Azt mondják, hogy *Wossala* Sándor kijelentette: jobb volna szétszedni az egész templomot, megszámozni minden követ és arrébb újraépíteni az egészet. Ez még mindig kevesebbe kerülne, mint az eltolás. Viszont ma már *Wossala* azt állítja, hogy a tehniká haladt, nem kell megijedni a tolastól, ezt is meg lehet szépen csinálni, pénzkérdés az egész, csak döntsön végre a Közmunkák Tanácsa az út és tér kérdésében. A gurításra ma is akad vállalkozó. Minden esetre jó volna, ha nyilatkozna a Műemlékek Bizottsága is, hogy mit akar tulajdonképpen. Mert a főváros készen áll bármelyik terv keresztülvitelére.

Egykedvűen csak a Duna vize folyik tovább. Őt megrendszabályozták, ő többé nem léphet ki medréből és nem öntheti el a templomot.

De ha egyszer megharagszik, akkor jaj ennek az egész huza-vonának.